

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ДЕРЖАВНОГО
ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ**

Випуск 29

Спеціальний випуск

Львів 2013

Национальная академия наук Украины
Государственный природоведческий музей

**НАУЧНЫЕ ЗАПИСКИ
ГОСУДАРСТВЕННОГО
ПРИРОДОВЕДЧЕСКОГО
МУЗЕЯ**

Том 29

Специальный выпуск

Львов 2013

National Academy of Sciences of Ukraine
State Natural History Museum

PROCEEDINGS OF THE STATE NATURAL HISTORY MUSEUM

Volume 29

Special edition

Lviv 2013

УДК 57+58+591.5+502.7:069

Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2013. – Вип. 29. – 223 с.

Спеціальний випуск збірника присвячений проблемам динаміки різноманіття та адаптаційному потенціалу ентомобіоти які розглядалися на VII Львівській ентомологічній школі присвяченій пам'яті професора Андрея Шептицького, яка проходила в рамках міжнародної науково-практичної конференції «Подільські читання», організованої Міністерством освіти і науки України, Тернопільським національним педагогічним університетом ім. В. Гнатюка, Природним заповідником «Медобори», Національним природним парком «Дністровський каньйон», Державним природознавчим музеєм НАН України (м. Львів), Кам'янець-Подільським національним університетом ім. І. Огієнка, Вінницьким державним педагогічним університетом ім. М. Коцюбинського, Хмельницьким національним університетом, Ойцовським парком народовим (Польща), що відбулася 23-24 травня 2013 року в м. Тернополі.

Для екологів, ботаніків, зоологів, працівників природничих музеїв, заповідників, національних парків та інших природоохоронних установ.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Чернобай Ю.М. д-р біол. наук, проф. (*головний редактор*); Берко Й.М. д-р біол. наук, проф.; Бокотей А.А. канд. біол. наук, с.н.с. (*відповідальний секретар*); Волгін С.О. д-р біол. наук, проф.; Дригант Д.М. д-р г.-м. наук, с.н.с.; Климишин О.С. д-р біол. наук, с.н.с. (*науковий редактор*); Малиновський А.К. д-р с.-г. наук; Тасенкевич Л.О. д-р біол. наук, проф.; Третяк П.Р. д-р біол. наук, проф.; Царик Й.В. д-р біол. наук, проф.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Чернобай Ю.Н. (*главный редактор*), Берко И.Н., Бокотей А.А. (*ответственный секретарь*), Волгин С.А., Дрыгант Д.М., Климишин А.С. (*научный редактор*), Малиновский А.К., Тасенкевич Л.А., Третяк П.Р., Царик И.В.

EDITORIAL BOARD

Chernobay Y.M. (*Editor-in-Chief*), Berko I.M., Bokotey A.A. (*Managin Editor*), Volgin S.O., Drygant D.M., Klymyshyn O.S. (*Scientific Editor*), Malynovsky A.K., Tassenkevich L.O., Tretjak P.R., Tsaryk I.V.

Видання 29 тому здійснено за фінансової підтримки природного заповідника «Медобори»

*Рекомендовано до друку вченою радою
Державного природознавчого музею*

ISSN 2224-025X

© Наукові записки ДПМ, 2013

УДК 595.71/502/14:592

О. М. Слободян

РІЗНОМАНІТТЯ ЕНТОМОФАУНИ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «ГОРГАНИ»

Ключові слова: різноманіття, природний заповідник «Горгани», ентомофауна

Територія заповідника "Горгани" відноситься до Українсько-Карпатського зоогеографічного району Карпатської гірсько-лісової зоогеографічної округи, бореально-лісової. Вона заселена переважно лісовими видами фауни, а у високогірній частині, де є полонини і кам'яні розсипи – гірсько-альпійськими видами [1].

На нижчих гіпсометричних рівнях заповідника видовий склад фауни різноманітніший. Крім видів характерних для лісових поясів тут є значна кількість синантропних видів, які проникли по річкових долинах з передгір'я, а окремі – із рівнин. По мірі підйому в гори, з погіршенням умов життя, кількість видів зменшується, найбільш фауна – на вершинах гір.

Матеріал та методика досліджень

Дослідження ентомофауни проведено в період 1997-2012 рр. в лісових та лучних екосистемах природного заповідника «Горгани», зокрема такими дослідниками співробітниками Державного природознавчого музею НАН України В.Б. Різуном.; Р.Й. Годуньком; Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України О.В. Пучковим; співробітником Ужгородського національного університету В.О. Чумаком, співробітниками кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника Ю.В. Шпариком та А.Г. Сіренком, Р.М. Бідичаком, А.М. Заморокою; Донецького національного університету В.В. Мартиновим, Т.В. Нікуліною; інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена О.В. Мартиновим, а також Карпатського національного природного парку В.Б. Тимочком, природного заповідника «Горгани» О.М. Слободян [1-3, 5-11]. Збір ентомофауни проведено за рекомендованими методиками [4].

Результати досліджень

Ентомофауна дослідженої території представлена 915 видами, приналежними до 7 рядів, серед яких найбільша кількість видів нарахована в рядах лускокрилі або метелики (Lepidoptera) та твердокрилі або жуки (Coleoptera) (табл.). У ряді твердокрилих обліковано 253 види, а у ряді Лускокрилих – 272 види, які належать до 14-ти родин. До Червоної книги України (2009) занесено 10 видів. Серед них: подалірій, косатець-вітрилець (*Iphiclides podalirius* (Linnaeus, 1758)), махаон, косатець-ластівець (*Papilio machaon* (Linnaeus, 1758)), красуня діва (*Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758)), дозорець-імператор (*Anax imperator* Leach, 1815), кордулегастер

двозубчастий (*Cordulegaster bidentata* Selys, 1843), бабка перев'язана (*Sympetrum pedemontanum* (Allioni, 1776)), стрічкачар тополевий (*Limnitis populi* (Linnaeus, 1758)), мінливець великий (*Apatura iris* (Linnaeus, 1758)), гірняк Манто, чорнушка Манто (*Eberia manto* ([Denis & Schiffermuller], 1775)), пилкоротиця південна (*Temnostoma meridionale* Krivosheina & Mamaev, 1962).

Таблиця

Характеристика видового різноманіття ентомофауни природного заповідника «Горгани»

Клас Комахи (Insecta)	Кількість видів
Ряд, родина	Достовірно відмічених за весь період існування заповідника
Одноденки (Ephemeroptera)	32
Бабки (Odonata)	35
Прямокрилі (Orthoptera)	48
Родина Справжні коники / Tettigoniidae	14
Родина Mesonematidae / Нитковусі коники	1
Родина Rhabdophoridae / Печерні цвіркуни	1
Родина Gryllidae / Справжні цвіркуни	4
Родина Мурмесопіліди / Мурахолуби	1
Родина Gryllotalpidae / Вовчки	1
Родина Tetrigidae / Стрибунчики	3
Родина Catantopidae / Шипогруді саранові	6
Родина Acridida / Справжні саранові	17
Твердокрилі або жуки (Coleoptera)	253
Родина Стрибуни (Cicindelidae)	2
Родина Туруни (Carabidae)	100
Родина Стафіліни (Staphylinidae)	28
Родина Ковалики (Elateridae)	15
Родина Геотрупіди (Geotrupidae)	2
Родина Пластинчатовусі (Scarabaeidae)	17
Родина Вусачі (Cerambycidae)	43
Родина Короїди (Scolytidae)	11
Родина Довгоносики (Curculionidae)	35
Лускокрилі (Lepidoptera)	272
Рівнокрилі (Homoptera)	126
Родина Pemphigidea (Eriosomatidea)	12
Родина Lachnidae	15
Родина Mindaridae	1
Родина Anoecidae	1
Родина Thelaxidae	3
Родина Callaphidae	27
Родина Aphididae	67
Двокрилі (Diptera)	149
Родина Дзюрчалки (Syrphidae)	144
Родина Великоголовки (Conopidae)	2
Родина Sciomyzidae	1
Родина Ктирі (Asilidae)	2

Висновки

Ентомофауна природного заповідника «Горгани» на сьогодні представлена 915 видами, які належать до 7 рядів. Найбільша кількість видів нарахована в рядах *Lepidoptera* (272) та *Coleoptera* (253).

1. Годованець Б.Й., Чумак В.О., Різун В.Б., Киселюк О.І. Фауна та фауністичні комплекси // Літопис природи. - Надвірна. – Т.1. – 1997. – С.103-172.
2. Годунько Р.Й., Щесний В. Чисельність наземних безхребетних// Літопис природи. – Надвірна. – Т.8. – 2004. – С.44-51.
3. Капрусь І.Я., Шрубівич Ю.Ю. Чисельність наземних безхребетних // Літопис природи. – Надвірна. – Т.12. – 2008. – С.106-109.
4. Приходько М.М., Приходько М.М. (старший), Адаменко Я.О. та інші. Фоновий моніторинг навколишнього природного середовища. Монографія / М.М. Приходько, М.М. Приходько (старший), Я.О. Адаменко // Івано-Франківськ: Фоліант, 2010. – 324 с.
5. Пучков О.В., Слободян О.М. Облік фауни безхребетних, що мешкають на поверхні ґрунту // Літопис природи. – Надвірна. – Т.13. – 2009. – С.108-111.
6. Різун В.Б. Фауна та фауністичні комплекси // Літопис природи. – Надвірна. – Т.3. – 1999. – С. 26-32.
7. Різун В.Б. Тваринний світ. Чисельність наземних безхребетних // Літопис природи. – Надвірна. – Т.6. – 2002. – С.111-119.
8. Різун В.Б., Слободян О.М. Моніторингові дослідження безхребетних тварин // Літопис природи. – Надвірна. – Т.13. – 2009. – С. 88-107.
9. Сіренко А.Г., Шпарик В.Ю. Інвентаризація фауни трав'яного ярусу // Літопис природи. – Надвірна. – Т.12. – 2008. – С.110-115.
10. Слободян О.М., Заморока А.М., Шпарик В.Ю., Бідичак Р.М. // Літопис природи. – Надвірна. – Т.13. – 2009. – С.88-107.
11. Слободян О.М., Сіренко А.Г., Мартинов В.В., Мартинов О.В., Мартинов В.В., Нікуліна Т.В., Гірна А.Я. Інвентаризація фауни безхребетних трав'яного ярусу // Літопис природи. – Надвірна. – Т.14. – 2010. – С.106-158.
12. Червона книга України. Тваринний світ / [під загальною ред. Акімова І.А.]. – Київ: Видавництво "Глобалконсалтинг", 2009. – 600 с.

Природний заповідник «Горгани», e-mail: olenaslobodyan@yandex.ru

Слободян Е. Н.

Разнообразие энтомофауны природного заповедника «Горганы»

В данной статье представлена информация о разнообразии энтомофауны природного заповедника «Горганы». На основании анализа материалов, были выделены виды, включенные в Красную книгу Украины.

Ключевые слова: разнообразие, природный заповедник «Горганы», энтомофауна

Slobodian O. M.

Diversity of entomofauna in the Gorgany Nature Reserve

This article provides information about number and diversity of invertebrates of the Gorgany Nature Reserve. Based on the analysis of materials, were set species included to the Red Data Book of Ukraine.

Key words: diversity, Gorgany Nature Reserve, entomofauna

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 29

Научные записки Государственного природоведческого музея
Proceedings of the State Natural History Museum

Українською, російською та англійською мовами

Головний редактор Ю. М. Чернобай

Комп'ютерний дизайн і верстка В. Б. Різун

Адреса редакції:
79008 Львів, вул. Театральна, 18
Державний природознавчий музей НАН України
телефон / факс: (032) 235-69-17
e-mail: museologia@museum.lviv.net
<http://museum.lviv.net>

Формат 70×100/16. Обл.-вид. арк. 23.1. Наклад 300 прим.

Виготовлення оригінал-макета і друк здійснено в Лабораторії природничої музеології та видавництва Державного природознавчого музею НАН України